

Marionete și oameni

A rămas însemnat în memoria bunelor amintiri de teatru un spectacol cu oameni și păpuși realizat, în urmă cu câțiva ani, de „Fändărică“ după Micul prinț de Antoine de Saint-Exupery.

Între timp, experiențele care aduc în scenă omul alături de păpușă, de marionetă, s-au înmulțit, devenind destul de obișnuite și notorii la unele formații de remarcabilă faimă europeană și americană.

Așa, de pildă, se vorbește și în acest sens cu frecvență despre un inspirat animator nordic, Michael Meschke. El este întemeietorul, regizorul, directorul lui „Marionetteater“ din Stockholm, formație care și-a inaugurat existența în 1958 cu un celebru text suedez: Himlaspelet (Jocul cerului) de Rune Lindström. Pe parcursul activității ulterioare, Meschke a abandonat structurile pure ale teatrului de păpuși, ajungând la o formă de mixed media, care adună în scenă — simultan sau alternant — și păpuși, marionete, dar și siluete articulate, umbre chinezești, lanterne magice, mimi, măști, panouri mobile, actori, actori în carne și oase, ocupând din ce în ce mai mult un rol dominant.

Abordând în mod practic, la „Bread and Puppet Theatre“, un sistem complex de raporturi asociative între elemente aparent străine și pasă-mi-te dificil de asociat, Peter Shumann recomandă cu convingere: „amestecând oameni și marionete într-un spectacol, puteți obține un efect de contrast“.

Ideea efectului de contrast, provenit din alăturarea omului de marionetă, îndeamnă la obținerea ingenioasă a legăturii naturale dintre aceste elemente. Stimulând în situațiile potrivite această legătură, care devine o rafinată trăsătură de unire, susținând-o întemeiat, i se verifică, cu neîndoios succes, valorile productive în teatru.

Dimensiunile variate ale marionetei — care poate fi și minusculă și imensă — raportate la media normală a dimensiunii omului viu subliniază pe aceasta din urmă, contribuind în scenă la determinarea staturii umane cu toate atributele fizice și psihice care o caracterizează.

Atributele psihice se citesc cu pregnanță și datorită jocului contrastant dintre imobi-

litatea măștii — în cazul marionetei — și mobilitatea chipului uman. Cîteodată, imobilitatea măștii pare că prinde în sinteză o trăsătură deșinitorie, care rezultă din diversele jocuri de fizionomie ale omului, din variația lor expresivă. Altă dată, imobilitatea aceleiași măști a marionetei, alături de o imobilitate a fizionomiei umane de aproape aceeași expresie, subliniază înspre limita pragului tragic o tresărire psihică, un moment de gravă reflecție.

Situații relativ similare se obțin și pe planul mobilității trupului, mobilitate care nu elimină de obicei din competiție jocurile de fizionomie, ci le înserează într-un ansamblu coerent. Tot Peter Schumann remarcă: „Marionetele exagerează și purifică în același timp mișcările corpului uman“.

Capacitatea de mai mare mobilitate a marionetei creează un cadru generos dar și logic, în care se înscriu, accentuându-se mișcările mai puțin exuberante, dar de expresivitate fundamentală ale omului. În același timp, cele două ipostaze extreme ale exagerării și purificării de către marionetă a mișcărilor omului le înlesnește acestora din urmă în scenă o posibilitate de funcțiune esențială, de maximă semnificație.

Limbajul marionetelor, forța lor expresivă, apar evidente mai cu seamă prin intermediul elementelor de ordin plastic (volum, culoare ș.a.) și cu ajutorul mișcării. Acest limbaj poate funcționa cu eficiență, desigur, și în mod independent. Dar, în colaborare declarată pe scenă, cu omul, limbajul marionetelor își sporește cu prisosință posibilitățile. Este ceea ce se întâmplă, în bună măsură, și cu cel care le însuflețește. Fiindcă, actorul își pune în valoare, în același raport declarat, pe scenă, cu marioneta, și dimensiunea umană, și expresivitatea fizionomiei, și inteligența trupului.

Toamă de aceea, reținând cu interes ideea efectului de contrast dintre om și marionetă, nu trebuie s-o interpretăm ad litteram îndreptându-ne orbește într-un singur sens. Este legitimă opoziția dintre aceste două elemente în scenă. Este însă la fel de legitimă, necesară, și asocierea lor. De fapt, cea mai legitimă și rodnică în plan teatral rămîne opoziția prin asociere a omului cu marioneta.